

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Vývoj vypravování u dětí staršího školního věku

Teze doktorské disertační práce

Autor práce: Mgr. Ivana Čepková

Školitel: PhDr. Jasňa Pacovská CSc.

Praha 2020

Obsah:

Abstrakt

Klíčové pojmy

1. Úvod - výzkumy zabývající se jazykovým vývojem dětí

2. Cíl disertační práce

3. Charakteristika zkoumaného vzorku dětských prací

4. Hlediska zkoumání dětských prací

4.1 Volba tématu

4.2 Shromažďování a selekce materiálu

4.3 Kompozice vypravování

4.4 Tvorba osnovy a členění textu na odstavce

4.5 Délka práce

4.6 Slovní zásoba

4.7 Skladba, větná stavba

4.8 Prostředky k dosažení dějového napětí

4.9 Pravopis

4.10 Písmo a celková úprava práce

Metody použité při sběru dat a jejich zpracování

Seznam literatury

Publikační, akademická a pedagogická činnost

Abstrakt

Disertační práce vychází z potřeby lépe poznat vývoj dovednosti vypravování dětí staršího školního věku. Cílem projektu je zkoumat vypravování v písemné podobě, ve školním (formálním) prostředí.

Výsledky výzkumu mohou ukázat, jak lze efektivněji systematicky rozvíjet komunikační kompetence dětí dané věkové skupiny a také přispět k dalším výzkumům v oblasti jazykového vývoje.

Abstract

The suggested project is patterned on the need to learn more about the development of narration skills in children of later school age. The goal of this project is to research written narration in formal school environments so as to lead towards a more efficient, purposeful development of communication competence in children, and to contribute to other research in the field of language development.

Klíčové pojmy

- komunikační a slohová výchova
- komunikativní kompetence
- písemný projev
- příběh
- starší školní věk
- vypravování

Key Worlds

- communication and stylistic education
- communicative competencies
- writing / written form
- story
- later school age

– narration / storytelling

1. Úvod - Výzkumy zabývající se jazykovým vývojem dětí

Práce se inspiruje českými i zahraničními výzkumy v oblasti jazykového vývoje dětí a dospívajících, zvláště těmi, které sledovaly právě dětská vypravování a psanou formou dětského vyjadřování.

V českém prostředí se jazykem dětí zabýval Lumír Klimeš, věnoval se výzkumu didaktických otázek vyučování českému jazyku. V letech 1946 – 1947 se zabýval zkoumáním lexikální a syntaktické charakteristiky dětských prací. Zkoumal práce osmi- až patnáctiletých dětí neobecné a měšťanské školy (odpovídá dnešnímu prvnímu a druhému stupni základní školy) v Praze. Byly posuzovány písemné práce na témata: „Čím bych chtěl být“ a jak trávím volné chvíle. Pro syntaktický rozbor bylo použito 250 prací. Z lexikálního hlediska bylo zkoumáno 220 prací (*Lexikální a syntaktická charakteristika dětských prací*. Disertační práce, 1950). Na syntaktickou analýzu dětských psaných prací se zaměřil o dvě desítky let později (*Syntaktický vývoj psaného jazykového projevu ve 3. – 9. ročníku ZDŠ*. Habilitační práce, 1978).

Zatím nejrozsáhlejší práci věnující se tématu písemného a mluveného projevu žáků základní školy publikovali v osmdesátých letech autoři M. Kala a M. Benešová. U písemného projevu sledovali vliv faktorů na vypravování žáků; jejich věk, prospěch, prostředí a pohlaví. Podrobně se věnovali slovní zásobě žáků, stavbě věty a rovněž obsahu a formě. Dospěli k závěrům, že sociální a rodinné poměry korelují s prospěchem žáka. Dále uvedli, že intelektuální vyspělost osobnosti má na jazykový projev přímý vliv. Méně výrazně ovlivňuje rozvoj písemného vyjadřování dětí věk a pohlaví.

Při výzkumu mluvených projevů sledovali autoři jako nejdůležitější ovlivňující faktory: všeobecné ontogenetické vlastnosti věkového rozmezí pubescence a počínající adolescence, pohlaví, prospěch jako výsledek pedagogického působení, biosociální prostředí žáka a psychologické zvláštnosti jednotlivce. Jako slohový postup při zkoumání mluvených projevů zvolili vypravování, které považují za nejběžnější a nejoblíbenější sdělovací formu u dětí a zároveň za stylisticky nejucelenější a typově nejbohatší postup.

Pedagog S. Pastyřík se intenzivně zabýval výzkumy v oblasti školní slohové výchovy, které sledují, jak si žáci osvojují užívání jazyka ve školní, tedy formální komunikaci se zřetelem k rozlišení slohového, především s k systému slohových postupů a útvarů. V mnoha svých přednáškách a člancích se zaměřil na vypravování, např.: *O některých termínech při*

slohové výchově, O napětí, rozporech a problémech kolem vypravování, Školní příprava vypravování, Téma: kompozice vypravování – poněkud jinak a Vypravování a škola (Selecta didactica. Hradec Králové, 2005).

Ve světové lingvistice se problematice jazykového vývoje u dětí věnuje velká pozornost. Zejména od sedmdesátých let se objevuje mnoho prací a studií, které jsou cennou inspirací pro školní práci i výzkum.

Ruth Bermanová z tel avivské univerzity se zabývá výzkumem vývoje řeči dětí a mládeže z mnoha hledisek. V knize *Language Development across Childhood and Adolescence* (2004) ukazuje, jak se rozumové a sociální zrání pojí s rostoucí gramotností v období školního věku a adolescence ve vztahu k pružnému rozrůstání repertoáru lexikálních prvků v různých morfo-syntaktických konstrukcích a různých promluvových kontextech, které utvářejí typické znaky zralé schopnosti užívat jazyk.

Marilyn A. Nippold, profesorka Oregonské univerzity provedla výzkum písemného vypravování u typických vývojových skupin žáků a studentů ve věku 11, 14 a 17 let. Děti a dospívající byli požádáni, aby napsali příběh o něčem zábavném, smutném nebo strašidelném, co se stalo jim samým nebo kamarádům. V každém vypravování bylo zkoumáno užívání abstraktních podstatných jmen a metajazykových sloves a tvoření složitých větných celků jako měřítko významové obšírnosti a hutnosti vyjádření. Ve výsledcích bylo prokázáno, že věk podmiňuje růst obou typů slov v písemném vypravování, navíc užívání abstraktních podstatných jmen a metajazykových sloves je spojeno s tvořením složitých větných celků. Tento výzkum byl publikován v článku *Narrative Writing in Children and adolescents: Examining the literate Lexicon*. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools* Vol. 43 2-13 January 2012.

Publikace *Language sampling with adolescents* (2010) od stejné autorky nabízí vodítko pro analýzu mluveného a psaného jazyka adolescentů. Kniha obsahuje řadu schémat, tabulek a praktických cvičení, které mají pomoci čtenářům pochopit, jak analyzovat obsah a strukturu toho, co adolescenti říkají a píší v různých žánrech: rozhovor, vypravování, přesvědčování, prezentace. Pokrývá syntaktickou, pragmatickou a lexikální analýzu mluvených i psaných ukázek. Na základě formální analýzy autorka ukazuje, jak mohou být informace využity ke stanovení funkčních jazykových cílů a k cílevědomému zlepšování jazykové produkce adolescentů.

Přehlednou práci o studiu jazyka dětí publikovala také Suzanne Romain, profesorka Oxfordské univerzity, která se v širším záběru věnuje zkoumání historické lingvistiky a sociolingvistiky, problémů vícejazyčných společností, jazykové různorodosti, jazykových změn, osvojování jazyka, a jazykových kontaktů v širším smyslu. Autorčina práce *The Language of Children and adolescents: The Acquisition of Communicative Competence* (Oxford: Blackwell, 1984) je mimořádná svým zaměřením na jazyk a jazykový vývoj dětí školního věku, Romaine v knize propojuje psycholingvistické a sociolingvistické hledisko.

Všechny tyto práce a publikace byly inspirací pro náš výzkum.

2. Cíl disertační práce

Hlavním cílem projektu je sledovat vývoj dovednosti vypravování u dětí staršího školního věku, respektive dětí navštěvujících druhý stupeň základní školy, tedy šestý až devátý ročník.

Pro sběr dat byla stanovena písemná forma. Výzkum hotových žákovských prací má být prostředkem k poznání celého procesu tvorby. Právě tento proces může ukázat vývoj komunikační kompetence u dětí sledované věkové skupiny.

„Vytváření slohového projevu je proces, který se skládá z četných dílčích činností (shromažďování, uspořádání, jazyková forma, promyšlení a logické uspořádání). Slohový výcvik napomáhá vychovávat k vážné a systematické duševní práci, při níž se lze přesvědčit, jak z mnoha jednotlivých činností vzniká souvislý celek“ (M. Kala – M. Benešová 1989).

Dílčími otázkami, na které má projekt pomoci odpovědět, jsou: Dokáže dítě vybrat téma a držet se jej ve svém textu? Čím je dítě při vypravování nejvíce inspirováno? Umí děti vytvořit text obsahující všechny důležité části v logické návaznosti? Dovede dítě rozčlenit text na smysluplné celky a vytvořit k textu výstižnou osnovu? Jak rozsáhlé práce děti spontánně tvoří? Umějí děti pracovat se slovní zásobou – vědomě a vhodně užívat slova slohově a citově zabarvená? Jak děti tvoří smysluplné větné celky se správnou interpunkcí, užívají správný český slovosled? Dokáží děti záměrně a funkčně použít prostředky, jimiž dosáhnou dějového napětí? Jakých pravopisných chyb se děti při psaní dopouštějí přes možnost používání jazykových příruček (Pravidla českého pravopisu, Slovník spisovné češtiny a Slovník cizích slov)? Jakého typu písma děti spontánně používají, dbají vědomě na čitelnost písma a grafickou úpravu textu?

Projevují se výrazné rozdíly mezi vypravováním dívek a chlapců, jsou patrné odlišnosti mezi pracemi starších a mladších dětí? Je možno zaznamenat kvalitativní změny u jednotlivých dětí v průběhu času?

3. Charakteristika zkoumaného vzorku dětských prací

Výzkumný vzorek dětských prací jsme získali na běžné státní základní škole ve městě s cca 18 000 obyvateli. V obci jsou další tři základní školy, celkem pět středních škol a rovněž možnost univerzitního studia.

Žáci jsou přijímáni do této školy na základě spádovosti, popř. přání rodičů, děti projdou běžným zápisem, nevykonávají žádné přijímací zkoušky či testy.

Škola má vlastní školní vzdělávací program (vytvořený na základě Rámcového vzdělávacího programu), jenž stojí na čtyřech pilířích: sportovní aktivity, ekologie, cizí jazyky a informační technologie.

V období od listopadu 2012 do května 2014 jsme shromažďovali písemné dětské práce – vypravování. Rodiče dětí vyjádřili informovaný souhlas s anonymním použitím dětských prací pro náš výzkum.

Stanovili jsme tři výzkumné skupiny, první skupina byla sledována od počátku šestého ročníku základní školy do konce ročníku sedmého (označení: 6.–7. r.), druhá skupina od počátku sedmého do konce osmého (7.–8. r.) a skupina poslední od počátku osmého ročníku do konce devátého (8.–9. r.).

Do výzkumu jsme zahrnuli čtyři práce každého dítěte, zvolili jsme interval šest měsíců mezi jednotlivými pracemi. První vypravování byla vytvořena v listopadu 2012, druhé práce v květnu 2013, práce třetí v pořadí v listopadu 2013 a poslední vypravování byla napsána na přelomu května a června 2014.

Skupiny byly běžnými školními třídami. Pro zachování anonymity jsme dětem přiřadili jednoduchá označení vyjadřující sledovanou skupinu, pohlaví a pořadí ve jmenném seznamu dané školní třídy, např.: 6.–7. r. D 1. Pouze autorka zná přesnou identitu dětí.

Z analýzy byla vyřazena vypravování dětí, které odevzdaly méně než tři práce. Důvodem byl přestup žáka (žákyně) na jinou školu (odstěhování nebo odchod na víceleté gymnázium) nebo nepřítomnost žáka v době vytváření studovaných slohových prací.

Výzkumný vzorek skupiny 6.–7. r. tvoří práce od devatenácti dětí, osm ze sledovaných dětí odevzdalo pouze tři práce, celkem bylo zkoumáno 71 prací.

Zkoumaný vzorek skupiny 7.–8. r. sestává z celkem 72 vypravování od dvaceti dětí, sedm dětí napsalo jen tři práce.

Vzorek od dvaceti děvčat a chlapců ze skupiny 8.–9. r. čítá 77 písemných prací, tři z dětí odevzdaly pouze tři práce.

Celkem jsme prozkoumali 220 písemných dětských prací.

V dalším textu vypravování označujeme Vyp I, Vyp II, Vyp III, Vyp IV.

Citace z dětských prací uvádíme kurzívou, pravopis, interpunkci i stylistickou stránku zachováváme původní.

4. Hlediska zkoumání dětských prací

Dětská písemná vypravování jsme podrobně zkoumali podle následujících deseti hledisek: **volba tématu; shromažďování a selekce materiálu; kompozice vypravování; tvorba osnovy a členění textu na odstavce; délka práce; slovní zásoba; skladba, větná stavba; prostředky k dosažení dějového napětí; pravopis; písmo a celková úprava práce.** Naší snahou bylo zvolit aspekty zkoumání tak, aby obsáhly co nejúplněji pohled na dětské vypravování a pokryly celý proces vzniku psaného projevu.

V jednotlivých hlediscích jsme stanovili a formulovali parametry takovým způsobem, aby získaná data bylo možno sumarizovat a statisticky zpracovat viz Příloha 1.

4.1 Volba tématu

Současná stylistika pojímá styl jako komplexní vlastnost projevu a v určitém smyslu bere **téma** v úvahu jako stylovtvorný faktor. Každé téma projevu je spjato s konkrétní oblastí lidské činnosti a myšlení a v důsledku toho je vázáno na určitou komunikační sféru, to předpokládá určitý styl a sepětí s určitým okruhem výraziva. Téma ovlivňuje vlastnosti textu, kterými jsou například přesnost, sémantická jednoznačnost vyjádření, nocialita, závažnost sdělovaného apod., rovněž usměrňuje volbu komunikačního kódu. Na problematiku tématu upozorňuje A. Jedlička v sedmdesátých letech, uvádí, že totéž téma může být stylově vyjádřeno různým způsobem, ale zároveň může téma omezovat možnosti slohového zpracování a pak jistým způsobem do stylu zasahuje nebo na styl působí. Bereme rovněž v úvahu autorovu znalost tématu, schopnost jeho osobitého chápání a ztvárnění jako subjektivního slohotvorného faktoru. (Čechová a kol., 2008)

Ve vhodně zvoleném tématu tkví úspěch při tvorbě textu na základní škole. Formulace tématu je pro žáka směrodatná ve dvou oblastech:

a) díky tématu si žák utvoří prvotní představu o tom, co by mohl do textu zahrnout – tvoří se **potenciální obsah textu**

b) téma předurčuje využití určitého žánru, slohového útvaru (pohádka, povídka, bajka, vyprávění prožité události apod.) – tvoří se **potenciální forma textu** (Harčariková–Klimovič, 2011).

Sledovali jsme, jak dítě volí z nabízených témat popř., jak uchopí nabídnuté téma.

Pro první práce byla dětem nabídnuta tři témata: *To jsme se tenkrát nasmáli*, *Nejnapínavější příhoda v mém životě* a *Překvapení*. Pouze u skupiny 6.–7. r. bylo nabídnuto jediné téma: *To byla ale pecka*, což vyplynulo z konkrétní učební situace ve sledované třídě.

Ke druhé práci byla předložena témata: *Dobrodružství u vody*, *Dobrodružství v lese* a *Dobrodružství uprostřed města* pro všechny skupiny.

Práce třetí byly motivovány jediným – obecněji formulovaným tématem: *Poslouchejte, chci vám vyprávět příběh*. Poslední práce byly psány na témata: *Prázdninový příběh*, *Opravdové přátelství* a *Tomu říkám hrdinství*.

Témata jsme formulovali a obměňovali tak, aby děti byly co nejméně omezeny ve volbě námětu a aby nebyly skrytě navedeny vyprávět pouze své vlastní zážitky.

Zkoumali jsme, zda zvolenému tématu odpovídá obsah textu, při tématu jediném pak, jestli obsah koresponduje s názvem, jaký samo dítě svému příběhu dalo.

4.2 Shromažďování a selekce materiálu

Při tvorbě písemného projevu navazuje na etapu volby tématu etapa invence, tedy shromažďování potřebných fakt a následně jejich selekce. Z hlediska didaktického je třeba žáky upozornit, aby zaměřili svou pozornost na určité jevy, aby pozorovali, srovnávali, aby svá zjištění analyzovali a vyvodili z nich určitá zobecnění. Se žáky vyšších ročníků není již třeba (na rozdíl od mladších dětí) např. navštěvovat místa, sledovat jevy, události, které jsou předmětem slohového zpracování. Pozorování a shromažďování fakt učitel řídí např. pokládáním vhodných otázek (strukturovaným rozhovorem) nebo navozením problémových situací. Učitel má umožnit žákům, aby získali dostatek informací. Nemělo by dojít k tomu, že dítě neví o tématu nic nebo jen velmi málo. Neznamená to však sdělit dětem téma práce a formu zpracování (slohový útvar) předem, protože bychom mohli žáky přivést k tomu, aby si práci doma detailně a třeba i s cizí pomocí připravili. Selekcí – výběr tematických prvků – pokládáme za významnou součást přípravy jakéhokoli komunikátu, neboť výběr podstatných, překvapivých, zajímavých elementů reality ovlivňuje celkové působení projevu. Při selekci se děti rozhodují, co ze svých znalostí, zkušeností, zážitků a dojmů do komunikátu začlení, co ne a z jakého důvodu. (Čechová, 1998)

Z tohoto hlediska jsme se zaměřili na inspiraci, zkoumali jsme, zda dítě ztvárnilo vlastní zážitek, zážitek jiné (blízké) osoby nebo se inspirovalo četbou, filmem, televizní

tvorbou či vytvořilo příběh zcela podle vlastní fantazie. Inspiraci dětí jsme zjišťovali strukturovaným rozhovorem a žáci ji poznamenávali na titulní strany či okraje svých textů. Průběh selekce při dětské práci by bylo obtížné sledovat i sumarizovat. Od tematického výběru odlišujeme selekci jazykových prostředků, na tu jsme se zaměřili v dalších hlediscích zkoumání.

4.3 Kompozice vypravování

Pojem kompozice můžeme chápat jednak jako uspořádání **formální výstavby** promluvového celku, tj. **jazykového uspořádání** realizovaného fonicky nebo graficky, jednak jako **tematickou výstavbu** textu. Téma uvádíme, rozvádíme a uzavíráme, cílem je promyslet v hrubých rysech celkový postup, **makrokompozici** projevu. Tato fáze souvisí s tvorbou osnovy viz dále. V závěru této etapy je připraveno hrubé horizontální členění textu na úvod, stať (a její důležité části) a závěr. Po uspořádání tematických prvků následuje fáze **mikrokompozice**, která časově spadá v jedno s etapou stylizace. Do této etapy patří promyšlení formulací myšlenek a dojmů, jejich vzájemných vztahů. Text stavíme tak, aby to, co následuje, vyplývalo z předchozího nebo aby jím bylo motivováno, uvedeno, naznačeno. (Čechová, 1998)

Z tohoto aspektu jsme se zaměřili v našem výzkumu na tematickou výstavbu psaného projevu, sledovali jsme, jestli žák/yně vytvořil/a všechny důležité části příběhu v logické návaznosti: úvod, zápletku, dějové napětí s jeho vrcholem, následné rozuzlení a závěr.

4.4 Tvorba osnovy a členění textu na odstavce

S kompozicí textu souvisí vypracování osnovy. Osnovu chápeme jako pomocný prostředek, jako pracovní text, jehož funkce spočívá v tom, že si autor ujasní, od čeho vyjde a k čemu dospěje, co přijde dříve a co později. S připravenou osnovou může volně zacházet, může být při zpracování vlastního textu měněna. Po výstavbě textu jako celku se zabýváme výstavbou dílčích úseků, jednotlivých odstavců. (Čechová, 1998)

V tomto bodu jsme sledovali, zda dítě vytvořilo osnovu či nikoli, kolik bodů osnova obsahuje, je-li tvořena větami, hesly (větnými ekvivalenty bez určitého slovesného tvaru), popř. kombinací obojího. Zaznamenali jsme, zda body osnovy logicky vystihují obsah textu.

Dále jsme zkoumali, jestli dítě členilo text na odstavce logicky, funkčně nebo nahodile či dokonce své vypravování vůbec na odstavce nerozčlenilo.

4.5 Délka práce

Sledovali jsme počet slov a větných celků. Vzhledem k tomu, že sčítání prováděly samy děti ve svých pracích, byl zvolen co nejjednodušší způsob, tedy slovem se rozumělo každé slovo ve smyslu slovního druhu (nikoli větný člen) a u větného celku nebylo rozlišováno mezi větou jednoduchou a souvětím.

U přímé řeči bylo stanoveno, aby jeden větný celek přímé řeči s větou uvozovací byl počítán jako jeden společný celek. Pokud jedna souvislá přímá řeč (promluva postavy) obsahovala více větných celků, ty byly přičítány samostatně.

4.6 Slovní zásoba

Z hlediska slovní zásoby jsme zkoumali, dokáží-li děti záměrně a funkčně užívat slova s citovým a slohovým zabarvením, obrazná pojmenování, nadsázku nebo ironii, tedy zda se ve vypravování vyskytují slova z nespisovné vrstvy jazyka, nespisovné výrazy, zdvořiliny, slova zhrubělá, slangová, knižní či zastaralá.

4.7 Skladba, větná stavba

Z tohoto hlediska jsme se rozhodli posuzovat chyby v interpunkci, které považujeme za důsledek pochopení či nepochopení funkce větné skladby. Výzkum zaznamenával výskyt chyb ve větné interpunkci: ojedinělý (do tří chyb), občasný (do deseti chyb) a častý (více než deset chyb). Dále byl sledován výskyt chybného (nelogického) slovosledu (jako kvality záporné) a záměrné (funkční) užití nedokončené výpovědi (naopak jako kvality kladné).

4.8 Prostředky k dosažení dějového napětí

Z tohoto hlediska jsme zkoumali funkční užití přímé řeči, krátkých zvolacích vět, citoslovcí, přirovnání, vložení přítomného času do vypravování v čase minulém.

4.9 Pravopis

Zaznamenávali jsme výskyt různých typů pravopisných chyb. Zajímalo nás, které pravopisné chyby se v dětských pracích vyskytují nejčastěji, zda jsou patné výraznější odlišnosti mezi dívkami a chlapci, mezi mladšími a staršími dětmi.

4.10 Písmo a celková úprava práce

Z tohoto hlediska jsme sledovali užívání písma psacího či hůlkového, popř. kombinace nebo střídání obojího. Dětem byla ponechána svobodná volba typu písma, jakým budou psát.

Čitelnost písma byla posuzována subjektivně hodnotitelkou prací. Měřítkem čitelnosti byly takové tvary písmen, spojování písmen a mezery mezi slovy užitá takovým způsobem, které umožňovaly bez obtíží porozumět obsahu textu.

Zaznamenávali jsme výskyt škrtnání v textu, přepisování nebo obtahování tvarů písmen, kterými děti opravují svůj text, dále záměrné užití podtržení či uvozovek ke zdůraznění slov nebo částí textu (např. vyjádření ironie, pozměněného významu apod.)

Metody použité při sběru dat a jejich zpracování

K výzkumu vývoje vypravování jsme zvolili princip **longitudinálního výzkumu**. Pro sběr dat jsme použili techniku nepřímého pozorování respektive **etnografického výzkumu** (Pražská skupina školní etnografie, 2002). Jako metodu jsme zvolili empirický výzkum, k práci se získanými daty **induktivní postup** od konkrétních dat k obecným závěrům. Data vytěžená z dětských prací a zaznamenaná v tabulkách (viz Příloha č. 1) zobrazují rozdíly mezi pracemi dívek a chlapců, dětí mladších a starších a zároveň zachycují kvalitativní posun ve vypravování jednotlivých dětí v časovém odstupu.

Ukázka tabulky, do níž jsou zaznamenána data z jednotlivých dětských prací

Vypravování II.
Skupina 6. - 7. r.
Divky

1. Volba tématu	D1	D2	D6	D7	D9	D11	D12	D13
Dobrodružství u vody			/		X			
Dobrodružství v lese	/	/		/		/	/	/
Dobrodružství uprostřed města								
Téma neuvedeno								
Obsah textu odpovídá zvolenému tématu	/	/	/	/		/	/	/
Obsah textu neodpovídá zvolenému tématu								
Obsah odpovídá tématu jen částečně								
2. Shromáždění a selekce materiálu								
Vlastní zážitek			/					/
Zážitek jiné (blízké) osoby								
Inspirace četbou								
Inspirace filmem, TV tvorbou								
Vlastní fantazie	/	/		/		/	/	
Jiná inspirace								
3. Kompozice vypravování								
Všechny části příběhu v logické návaznosti	/	/	/	/		/	/	
Text nenaplní všechny znaky příběhu								/
4. Tvorba osnovy, členění textu na odstavce								
Počet bodů osnovy	6	7	7	6		5	6	4
Osnova chybí								
Osnova tvořena hesly		/		/		/	/	
Osnova tvořena větami								
Osnova tvořena hesly i větami	/		/					/
Osnova odpovídá obsahu textu	/	/	/	/			/	
Osnova neodpovídá obsahu textu								
Osnova odpovídá obsahu jen částečně						/		/
Funkční členění na odstavce	/	/	/					
Nahodilé členění na odstavce				/		/	/	/
Odstavce chybí								
5. Délka práce								
Počet slov v práci	231	332	318	136		222	195	42
Počet větných celků	17	33	28	9		15	17	7
6. Slovní zásoba								
Nespisovné tvary slov	/			/		/	/	
Nespisovné výrazy	/		/			/	/	
Zdrobněliny	/							
Slova zhrubělá				/				
Slova slangová								
Slova knižní								

Slova zastaralá								
Obrazná pojmenování								
Nadsázka								
Ironie								
7. Skladba, větná stavba								
Ojedinelé chyby v interpunkci			/					
Občasné chyby v interpunkci		/						/
Časté chyby v interpunkci	/			/		/	/	
Chybný (nelogický) slovosled								
Nedokončená výpověď (...)						/		
8. Prostředky, jimiž dosahujeme dějového napětí								
Užití přímé řeči	/	/	/				/	
Užití krátkých zvolacích vět		/					/	
Užití citoslovcí	/	/	/				/	
Vložení přítomného času do minulého	/	/	/					
Přirovnání			/	/				
9. Pravopis								
Chybné koncovky podstatných jmen	/							
Chybné psaní předpon s/z/vz, předložek s/z/vz	/							/
Psaní předložek dohromady se jménem	/						/	
Chybně napsaná vlastní jména								
Chybné koncovky přídavných jmen	/						/	/
Chybné skloňování zájmen				/				/
Chybné skloňování číslovek								
Číslovky nevhodně psané číslicemi			/	/				/
Chybné koncovky sloves	/	/	/	/		/	/	/
Chybné tvary podmiňovacího způsobu								
Chybné i/y v kořeni slov, v předponě či příponě	/			/			/	
Chybně psané hl.skupiny bě/bje, vě/vje, mě/mně	/			/		/		
Chybný pravopis u/ú/ů	/							
Chybějící znaménka nad písmeny						/		
Nedokončená slova								/
Chybné hranice slov v písmu	/						/	
Chybné hranice vět v textu								
10. Čitelnost písma, celková úprava práce								
Písmo psací	/	/	/	/		/	/	/
Písmo hůlkové								
Kombinování psacího a hůlkového písma								
Písmo čitelné	/	/	/	/		/	/	/
Písmo místy hůře čitelné								
Písmo velmi těžko čitelné								
Škrtní v textu	/	/	/	/		/	/	/
Přepisování, obtahování	/		/	/		/	/	
Podtrhávání slov, uvozovky ke zdůraznění								

Ukázka tabulky, ve které je zaznamenán souhrn dat jednotlivých skupin

Vypravování II.

Skupina 6. - 7. r.

Souhrn

1. Volba tématu	dívky	chlapci	celkem
Dobrodružství u vody	1	3	4
Dobrodružství v lese	6	6	12
Dobrodružství uprostřed města	0	3	3
Téma neuvedeno	0	0	0
Obsah textu odpovídá zvolenému tématu	7	9	16
Obsah textu neodpovídá zvolenému tématu	0	0	0
Obsah odpovídá tématu jen částečně	0	3	3

2. Shromáždění a selekce materiálu	dívky	chlapci	celkem
Vlastní zážitek	2	1	3
Zážitek jiné (blízké)osoby	0	0	0
Inspirace četbou	0	0	0
Inspirace filmem, TV tvorbou	0	1	1
Vlastní fantazie	5	10	15
Jiná inspirace	0	0	0

3. Kompozice vypravování	dívky	chlapci	celkem
Všechny části příběhu v logické návaznosti	6	8	14
Text nenaplní všechny znaky příběhu	1	4	5

4. Tvorba osnovy, členění textu na odstavce	dívky	chlapci	celkem
4 body osnovy	1	2	3
5 bodů osnovy	1	4	5
6 bodů osnovy	3	4	7
7 bodů osnovy	2	0	2
9 bodů osnovy	0	1	1
10 bodů osnovy	0	1	1
12 bodů osnovy	0	0	0
Osnova chybí	0	0	0
Osnova tvořena hesly	4	9	13
Osnova tvořena větami	0	2	2
Osnova tvořena hesly i větami	3	1	4
Osnova odpovídá obsahu textu	5	5	10
Osnova neodpovídá obsahu textu	0	0	0
Osnova odpovídá obsahu jen částečně	2	7	9
Funkční členění na odstavce	3	4	7
Nahodilé členění na odstavce	4	8	12
Odstavce chybí	0	0	0

5. Délka práce	dívky	chlapci	celkem
Nejnižší počet slov v práci	42	71	42
Nejvyšší počet slov v práci	332	282	332
Průměrný počet slov v práci	211	168	184
Nejnižší počet větných celků	7	7	7
Nejvyšší počet větných celků v práci	33	31	33
Průměrný počet větných celků v práci	18	16	17

6. Slovní zásoba	dívky	chlapci	celkem
-------------------------	-------	---------	--------

Nespisovné tvary slov	4	6	10
Nespisovné výrazy	4	0	4
Zdrobněliny	1	2	3
Slova zhrubělá	1	0	1
Slova slangová	0	0	0
Slova knižní	0	0	0
Slova zastaralá	0	0	0
Obrazná pojmenování	0	0	0
Nadsázka	0	1	1
Ironie	0	0	0

7. Skladba, větná stavba	dívky	chlapci	celkem
Ojedinelé chyby v interpunkci	1	2	3
Občasné chyby v interpunkci	2	6	8
Časté chyby v interpunkci	4	3	7
Chybný (nelogický) slovosled	0	0	0
Nedokončená výpověď (...)	1	1	2

8. Prostředky, jimiž dosahujeme dějového napětí	dívky	chlapci	celkem
Užití přímé řeči	4	12	16
Užití krátkých zvolacích vět	2	4	6
Užití citoslovcí	4	4	8
Vložení přítomného času do minulého	3	6	9
Přirovnání	2	4	6

9. Pravopis	dívky	chlapci	celkem
Chybné koncovky podstatných jmen	1	1	2
Chybné psaní předpon s/z/vz, předložek s/z	2	4	6
Psaní předložek dohromady se jménem	2	3	5
Chybně napsaná vlastní jména	0	4	4
Chybné koncovky přídavných jmen	3	4	7
Chybné skloňování zájmen	2	3	5
Chybné skloňování číslovek	0	1	1
Číslovky nevhodně psané číslicemi	3	1	4
Chybné koncovky sloves	7	8	15
Chybné tvary podmiňovacího způsobu	0	0	0
Chybné i/y v kořeni slov, v předponě či příponě	3	5	8
Chybně psané hl.skupiny bě/bje, vě/vje, mě/mně	3	3	6
Chybný pravopis u/ú/ů	1	2	3
Chybějící znaménka nad písmeny	1	7	8
Nedokončená slova	1	4	5
Chybné hranice slov v písmu	2	6	8
Chybné hranice vět v textu	0	2	2

10. Čitelnost písma, celková úprava práce	dívky	chlapci	celkem
Písmo psací	7	10	17
Písmo hůlkové	0	2	2
Kombinování psacího a hůlkového písma	0	0	0
Písmo čitelné	7	11	18
Písmo místy hůře čitelné	0	0	0
Písmo velmi těžko čitelné	0	1	1
Škrtnání v textu	7	10	17

Přepisování, obtahování	5	10	15
Podtrhávání slov, uvozovky ke zdůraznění	0	0	0

Seznam literatury

BERMAN, Ruth A. *Language Development across Childhood and Adolescence*. Amsterdam: John Benjamins Pub Co, 2004

ČECHOVÁ, Marie a kol. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, a.s., 20011

ČECHOVÁ, Marie – KRČMOVÁ, Marie – MINÁČOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008

ČECHOVÁ, Marie – STYBLÍK, Vlastimil. *Čeština a její vyučování*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, a. s., 1998

HARČARÍKOVÁ, Petra – KLIMOVIČ, Martin. *Naratíva v detskej reči*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2011

HAUSER, Přemysl a kol. *Didaktika českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ*. Brno: MU, 2007

HUBÁČEK, Josef. *Vyučování slohu na nižším stupni ZDŠ*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974

HUBÁČEK, Josef. *Didaktika slohu*. Praha: SPN, 1989

CHRZ, Vladimír. *Autobiografické vyprávění v osmé třídě*. Pražská skupina školní etnografie. 1.-8. třída: příloha závěrečné zprávy o řešení grantového projektu GA ČR 406/00/0470 "Žák v měnících se podmínkách současné školy". Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2002

CHRZ, Vladimír. *Narativní imaginace u žáků sedmé třídy*. Pražská skupina školní etnografie. 1.-8. třída: příloha závěrečné zprávy o řešení grantového projektu GA ČR 406/00/0470 "Žák v měnících se podmínkách současné školy". Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2002

KALA, Miroslav – BENEŠOVÁ Marie. *Písemný a mluvený projev žáků základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989

KLIMEŠ, Lumír. *Lexikální a syntaktická charakteristika dětských prací*. Disertační práce, 1950

KLIMEŠ, Lumír. *Syntaktický vývoj psaného jazykového projevu ve 3.-9. ročníku ZDŠ*. Habilitační práce, 1978

KUČERA, Miloš. *Studia paedagogica č.8 – Školní etnografie – Přehled problematiky*. Vědeckoinformační bulletin pedagogické fakulty University Karlovy, 1992

KUČERA, Miloš. *Identitní a jazyková situace osmáků*. Pražská skupina školní etnografie. 1.-8. třída: příloha závěrečné zprávy o řešení grantového projektu GA ČR 406/00/0470

"Žák v měnicích se podmínkách současné školy". Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2002

LIPTÁKOVÁ, Ľudmila a kol. *Integrovaná didaktika slovenského jazyka a literatúry pre primárne vzdelávanie*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, 2011

NIPPOLD, Marylin A. *Later Language Development: the School-Age and Adolescent Years*. PRO-ED, Inc., 1998

NIPPOLD, Marylin A. *Later Language Development: School-Age Children, Adolescents, and Young Adults*. PRO-ED, 2007

NIPPOLD, Marylin A. *Language Sampling with Adolescents*. Plural Publishing Inc., 2010

PACOVSKÁ, Jasňa. *K hlubinám študákovy duše. Didaktika mateřského jazyka v transdisciplinárním kontextu*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2012

PASTYŘÍK, Svatopluk. *Selecta didactica*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005

PROUZOVÁ, Romana. *Řízené vyprávění dětí*. Pražská skupina školní etnografie. 1.-8. třída: příloha závěrečné zprávy o řešení grantového projektu GA ČR 406/00/0470 "Žák v měnicích se podmínkách současné školy". Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2002

ROMAINE, Suzanne. *The Language of Children and Adolescents: Acquisition of Communicative Competence*. Oxford: Blackwell Pub., 1984

ROMAINE, Suzanne. *Language in Society: An Introduction to Sociolinguistics*. New York: Oxford University Press Inc., 1994

STRÖMQVIST, Sven, VERHOEVEN, Ludo. *Relating events in narrative: Typological and Contextual Perspectives*. London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2004

ŠEBESTA, Karel. *Od jazyka ke komunikaci. Didaktika českého jazyka a komunikační výchova*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005

VIKTOROVÁ, Ida. *Písemná produkce dětí v 6. třídě*. Pražská skupina školní etnografie. 1.-8. třída: příloha závěrečné zprávy o řešení grantového projektu GA ČR 406/00/0470 "Žák v měnicích se podmínkách současné školy". Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2002

Publikační a akademická činnost

- v roce 2014 příspěvek *Vývoj vypravování u dětí staršího školního věku* na konferenci Lingvistika Praha 2014 , FF UK v Praze
- v roce 2013 příspěvek *Vývoj vypravování u dětí staršího školního věku* na konferenci Lingvistika Praha 2013 , FF UK v Praze
- v roce 2013, autorka příspěvku do sborníku, *Vývoj vypravování u dětí staršího školního věku*. Lingvistika Praha 2013 [online]. Publ. 10. 7. 2013. Cit. 22. 3. 2020. Dostupné z WWW: <<http://lingvistikapraha.ff.cuni.cz/sbornik>>.
- V roce 2012 studijní stáž ve Školském zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Královéhradeckého kraje na pracovišti Jičín (vedení DVPP školských pracovníků)
- v roce 2005 členka expertního týmu při tvorbě publikace: *GENDER VE ŠKOLE Příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách* (Otevřená společnost o.p.s., 2005)
- v roce 1995 článek *Zajímavá jména rybníků na Jičínsku*, Muzejní noviny, Okresní muzeum a galerie v Jičíně, mimořádné číslo, duben 1995

Pedagogická činnost

- 2019 – doposud Základní škola, Jičín, Železnická 460, vedoucí Čtenářského klubu pro žáky v rámci projektové výzvy Šablony II
- 2008 – 2019 Základní škola, Jičín, Železnická 460, konzultantka pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami
- 2006 – 2007 Základní škola, Jičín, Železnická 460, tvorba Školního vzdělávacího programu
- 2005 – dosud Základní škola, Jičín, Železnická 460, Vedoucí předmětové skupiny Jazyk a komunikace
- 1995 – dosud Základní škola, Jičín, Železnická 460, učitelka na II.stupni ZŠ, obor český jazyk, anglický jazyk, výchova k občanství
- 1991 – 1995 Mateřská škola, Sobotka, učitelka
- 1990 – 1991 Mateřská škola, Holín, učitelka
- 1986 – 1988 Základní devítiletá škola, Kopidlno, učitelka na II.stupni
- 1985 – 1986 Mateřská škola, Sobotka, učitelka

